

Araştırma Makalesi | Research Article

Kemal Tahir Romanlarını Gazetecilik Merceğinden Tartışmak: Gazeteci Murat'ın Serüveni

Discussing Kemal Tahir's Novels Through the Lens of Journalism: Journalist Murat's Adventure

Ceren SÖZERİ ÖZDAL (Doçent Doktor)

Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi

ORCID ID: 0000-0003-2296-9587

csozeri@gsu.edu.tr

Başvuru Tarihi | Date Received: 01.04.2023

Yayına Kabul Tarihi | Date Accepted: 20.05.2023

Yayınlanma Tarihi | Date Published: 30.06.2023

Sözeri Özdal, C. (2023). Kemal Tahir Romanlarını Gazetecilik Merceğinden Tartışmak: Gazeteci Murat'ın Serüveni. *SDÜ İfade Dergisi*, 5(1), 1-15.

Özet

Türkiye'de düşünce ve edebiyat tarihinin en önemli ve en tartışmalı yazarlarından biri olan Kemal Tahir, romanları kadar sosyolojik tahlilleri, tarih yorumu, devlete bakışı, dili ve üslubu yönünden pek çok yayında incelenmiştir. Tahir, romancı olmaya 1940'ta karar vermiş, kendi deyimiyle bundan sonra bütün yaşamını buna ayırmıştır. Ancak geçimini sağlamak için gazetecilik yaptığı da bilinmektedir. Bu araştırma, yazarın eserlerine ve yarattığı Gazeteci Murat karakterine gazetecilik gözüyle bakmayı, karakterin gözünden gazeteciliğe bakışını anlamayı, kullandığı teknik, üslup ve dilin gazetecilikle ilişkisini tartışmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda Yol Ayrımı (1971), Kelleci Mehmet (1962), Karılar Koğuşu (1974), Namuscular (1974) Hür Şehrin İnsanları (1976) ve Kurt Kanunu (1969) romanları incelenmiştir. Sonuç olarak, yazarın gerçeğin çok katmanlı yönünü ortaya çıkaran sorgulayıcı bakışı; olayları, karakterleri politik, sosyal ve ekonomik bağlamıyla ele alması, konuya ve karakterlere mesafesi, toplumu tanıtmaya dair çabasının gazetecilik gözüyle yeniden değerlendirilmesinin günümüz koşullarında yaratıcı olanaklar sağlayabileceği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler Kemal Tahir, Gazetecilik, Roman, Kurgu, Gerçekçilik.

Abstract

In Turkey's intellectual and literary history, Kemal Tahir is among the most well-known and contentious authors. His sociological analysis, historical interpretation, political philosophy, use of language and style, as well as his novels, have all been the subject of numerous studies. Although Tahir spent his entire life writing novels, he also worked as a journalist. The purpose of this study is to examine the author's works and the fictional journalist persona he invented, Journalist Murat, from a journalist's point of view. It also attempts to evaluate how the author's use of method, style, and language relates to journalism. Yol Ayrımı (1971), Kelleci Mehmet (1962), Karılar Koğuşu (1974) and Namuscular (1974), Hür Şehrin İnsanları (1976), and Kurt Kanunu (1969) were all analyzed within this context. While viewed through a journalistic lens, the author's critical viewpoint reveals the multi-layered nature of reality, his handling of events and characters in their political, social, and economic contexts, his distance from the subject and characters, and the re-evaluation of understanding society provide creative opportunities in today's circumstances.

Keywords Kemal Tahir, Journalism, Novel, Fiction, Realism.

Giriş

Kemal Tahir Türkiye'nin siyasi ve edebi tarihinin en önemli ve tartışmalı yazarlarından biridir. Bugüne dek (YÖK Tez Merkezinden 28.03.2023 tarihinde alınan veriler itibarıyla), Türkiye'de yazılmış 106 lisans üstü teze konu olmuş, siyasi duruşu ve eserleri bundan çok daha fazla akademik makalede incelenmiştir. Tahir aynı zamanda çok yönlü ve çok üretken bir yazardır. Otuz üç yıllık roman yazarlığında on beşi ölümünden önce, beşi sonrasında basılan yirmi romanı, bir öykü kitabı bulunmaktadır. Bunun yanında yazarken aldığı notlar ölümünden sonra on beş cilt halinde basılmıştır. Bunların dışında geçimini sağlayabilmek için çeviriler ve müstear isimle tefrikalar yazmıştır. Hatta bu onun on iki yıl süren hapis hayatında da tek geçim kaynağıdır. Hapishane yılları yazarın ideolojisini de etkilemiş, bu dönemde Marksist olmuş, ancak Anadolu'da gördüğü gerçekle birleştirdiğinde bu onu Batı'dan ziyade Doğu'ya odaklı tahlil ve çözümlere itmiştir. Kemal Tahir'in Marksizm'e, devlete ve topluma dair özgün ve ayrıksı bakışı, 1960'ların ortalarından itibaren romanlarında yakın dönem siyaseti ele alış eleştirisi konusu olmuş (Kayalı, 2021: 31); tezleri üzerine inşa ettiği romanları da bundan nasibini almıştır. Tahir'i bu kadar tartışmalı yapan, ana akım bilgiye şüpheyle yaklaşması, kendisine yönelik eleştirilere dair geri adım atmaması, ideolojik tutumunun değişkenliği sebebiyle günün koşullarının öne çıkardığı değerler üzerinden tartışılmasıdır.

Akademik ve düşün hayatının bu kadar ilgi duyduğu, tarih, sosyoloji, dilbilim alanlarında ayrı ayrı pek çok incelemeye konu olan yazarı burada özetlemeye çalışmak güç ve nafile bir çabadır. Bu çalışmanın amacı, 1930'lardan tutuklanana dek gazetecilik yapan Tahir'i ve eserlerini gazetecilik gözüyle ele almaktır. Çünkü her ne kadar kimi romanları ile gazetecilik çalışmalarının ilgi alanına girse de bunlar çoğunlukla gazete ya da karakterler üzerinden yazarın döneme bakışına odaklanmıştır. Bu araştırmada ise yazarın romanlarında gazeteciliğe bakışından, üslup ve tekniğinde gazetecilik nasıl etkilendiğine dair izler bulunmaya çalışılmıştır. Bir başka deyişle bu çalışmanın temel gayesi Kemal Tahir'in gazetecilik tekniği ve yöntemlerini kullanarak çıktığı hakikat yolculuğuna gazetecilik çerçevesinden bakmaktır.

Gazetecilik sosyoloji üzerine çalışan Michael Schudson (1989: 277), haber üretim sürecine ekonomipolitik yapı ile kurumsal etkiler kadar kültürel ve ideolojik atmosferin de etkili olduğunu söyler. Gazetecilerin haberi nerede gördükleri ve ona nasıl baktıkları ülkeden ülkeye, kültürden kültüre değişmektedir, bununla birlikte gazetecilik eğitimi ya da eleştirisi genel olarak Amerika merkezli normlar üzerine oturmaktadır. Bugün siyasi, sosyal ve ekonomik baskıların yanı sıra kurumsal ve ideolojik etkilerle birbirini tekrar eden biçim, okuyucudan uzaklaşan içerik gazeteciliği içinde bulunduğu sıkışmışlığı aşacak yeni yollar aramaya itmektedir. Bu araştırma edebiyat ve gazetecilik arasında kurulacak yeni türden bir ilişkinin olanaklarından biri olduğu iddiasındadır. Bu kapsamda ilk olarak gazetecilikle edebiyat alanları arasında uluslararası alanda ortaya çıkan kavramlar ve bunlara yönelik eleştiriler ele alınacak, bunların başka coğrafyalarda geçerliliği tartışılacaktır. Ardından çalışmanın konusu olan Kemal Tahir'e ve romanlarında yansıtıcı bir karakter olarak Gazeteci Murat'a dair bugüne dek yapılan çalışmalar özetlenecektir. Araştırmada Gazeteci Murat'ın ana kahraman olduğu Yol Ayrımı (1971), Kelleci Mehmet (1962), Karılar Koşuşu (1974) ve Namuscular (1974) ile otobiyografik nitelikleri nedeniyle Hür Şehrin İnsanları (1976) ve Murat'ın genç bir gazeteci olarak yan karakter olarak görüldüğü Kurt Kanunu (1969) romanları incelenmiştir. Nitel analize dayanan bu çalışmada öncelikle kronolojik olarak Gazeteci Murat karakteri ve özellikleri ele alınmış ardından içerik analizi tekniği ile bu romanlarda karakterin gerçeğe ulaşma biçimi Tahir'in gazetecilik ve roman gerçekliğine bakışı karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Son olarak yazarın kullandığı teknik, üslup ve dilin gazetecilikle ilişkisi kurularak tartışılmıştır.

1. Gazetecilik ve Edebiyat Arasındaki Sınırlar

Doug Underwood'a (2013: 2-3) göre gazetecilik gücünü bir yerde hikâyenin ve anlatının sağlamlığından almaktadır. Süreli yayınlarda öykü ve anlatı geleneği, kurgusal olmayan yazım tekniği ile ilişkilendirilen sözde nesnel bilgi aktarma yönteminden çok daha eskilere dayanmaktadır. Bazı gazeteciler, Underwood burada Upton Sinclair ve Willa Cather örneklerini verir, bu sözde nesnellüğün getirdiği kısıtlamaları aşarak dünyanın nasıl işlediğine dair görüşleri, yaşam hakkındaki algıları ve gözlemleri üzerine inşa edilmiş kurguya yönelirler. Edebiyat tarihinde Charles Dickens, George Eliot, Mark Twain, John Steinbeck, Ernest Hemingway, George Orwell gibi gazetecilikten gelen, gazetecilik tekniklerini

kullandığı gözlemlenen çok sayıda örnek mevcuttur. Mohammad B. Aghaei ve Safar Hayati (2014: 12) Gabriel Garcia Marquez'in romanlarındaki temel unsurun gazetecilik deneyimi olduğunu, romanlardaki ayrıntılara bakış ve onları bir araya getiriş biçiminin, sunulan arka planın gazetecilikle çok benzeştiğini onun şu sözleriyle desteklemektedirler: "Fantastik, inanılmaz görünen bir şeyi makul, güvenilir bir şeye dönüştürmek için ihtiyacım olan püf noktaları gazetecilikten öğrendim... Bu ancak muhabirler ve köylüler tarafından yapılır". Bu teknik Kemal Tahir'e dair anılarda da dile getirilir. Örneğin Çorum Cezaevi'nden arkadaşı Celal Arif Demirel'e göre Tahir, mahkumları konuşturur, onların davranışlarını not eder, cezaevinde huzursuzluk çıkarsa ilgilenir; nedenlerine eğilir, yönetimle mahkumlar arasında çıkan uyuşmazlıkların giderilmesine çaba göstermiştir" (Özsoy 2004: 193'ten aktaran Narlı 2010: 95).

Uluslararası literatürde gazetecilik ve kurgu tartışmalarını konu alan çok sayıda araştırma, inceleme mevcuttur. Bunların önemli kısmı 1960'larda Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ta ortaya çıkan yeni gazetecilik türü etrafında yoğunlaşmaktadır. Yazarın geleneksel haberciliği canlandırmak için dramatik, kurgusal edebi teknikleri kullanması olarak tanımlanan (Tom Woffe'tan aktaran Gardner 1995: 3) yeni gazetecilik, Truman Capote'nin 1959'da Kansas'ta işlenen bir cinayeti 5-6 yıllık bir çalışmayla romanlaştırdığı Soğukkanlılıkla'nın (In Cold Blood) yakaladığı başarı; yazarın kendi deneyimlerini dâhil ettiği gonzo gazetecilik (gonzo journalism) terimine ilham veren Hunter S. Thomson'ın eserleri ve kendilerini tarifleri üzerinden tartışılmıştır. Capote örneğin, kendisinin yeni gazetecilik akımına dahil olmadığını, "kurgusal olmayan roman" (nonfiction novel) adını verdiği yeni bir edebi tür yarattığını iddia etmiştir (aktaran Wiegand, 1967: 243). Ancak bu türün savunucuları kadar eleştirenleri de mevcuttur. New York Times gazetesinin eski edebiyat muhabiri Samuel Freedman böyle bir iddianın okuyucuyla güven bağını sarstığını ifade ederken, Poynter Enstitüsü yazarlarından Roy Peter Clark da gazetecilerin tıpkı antropologlar gibi belirli etik kodlara bağlı olmaları gerektiğini savunur (aktaran Underwood, 2014: 8).

Bununla birlikte bir anlatıda olgusal ve kurgusal ayrımı yapmak o kadar da kolay değildir. Çünkü dil gibi, haber de ideolojiktir ve gerçeği yeniden inşa eder. Daha inandırıcı olan ve diğer anlatılar tarafından doğrulandıktan sonra doğru görünen ve kendi iç tutarlılıkları ve inandırıcılıkları sayesinde güvenilir görünen anlatılar olsa da "gerçek öyküler" yoktur (McCord, 1985: 46). Kurgusal olmayan edebiyat ya da yeni gazetecilik savunucuları da esasen bu post-modern eleştiriye yaslanır. William Faulkner'in "en iyi kurgu herhangi bir türdeki gazetecilikten daha fazla doğrudur ve en iyi gazeteciler bunu daima bilirler" sözleri gonzo gazeteciliğin dayanaklarından biridir (Underwood, 2013: 5). Hunter S. Thompson ayrıca "(Tom) Wolfe'un 'yeni' görünmesinin tek nedeninin, William Randolph Hearst'ün Amerikan gazeteciliğinin omurgasını çok kötü bir şekilde bükmesine, bir başka deyişle gazeteciliğin sıkıştığı ticari kapitalist ideolojiye bağlamaktadır (aktaran Underwood, 2013: 68).

John Tulloch ve Richard L. Keeble (2012: 5), Michael Schudson'ın Batı odaklı bakış uyarısına referansla, bu tartışmanın ABD (ya da Anglosakson) merkezli, hiçbir zaman hayata geçmeyen objektifliğe dayanan, profesyonelleştirilen değerler üzerinden tartışmanın sakıncalarını hatırlatmaktadır. Veysel Öztürk (2012: 173) Osmanlı'nın modernleşmesinde önemli bir yere sahip olan edebiyatın gazetecilikten beslendiğini ortaya koyarken bu iki alanın ilişkisine ilginin az olmasını edebiyatın büyük oranda kurgu ile ilişkilendirilip kurgu dışı tür ve etkileri hesaba katmak yerine, kurgunun kendi içindeki dönüşümüne odaklandığı bir eleştiri geleneğine yaslanmasına bağlamaktadır. Öztürk, bu eksiklikten yola çıkarak Gazeteci Ahmet Mithat ve Yazar Ahmet Mithat ilişkisini incelerken gazeteciliğin yalnızca yazarın geçimini sağladığı bir meslek olmadığını, konu seçiminden anlatım tekniğine kadar temel yazarlık stratejileri üzerinde belirleyici etkileri olan bir yazın faaliyeti olduğunu göstermeye çalışır. Benzer bir durum Kemal Tahir için de geçerlidir. 1938'de cezaevine girdikten kısa bir süre sonra Fatma İrfan'a Mütareke İstanbul'unun romanını yazmak istediğini söylerken şöyle der "...Ben kirli çamaşırlarımızı ortada yıkamaktan korkmuyorum. 1938 senesinde Cumhuriyet

Ordusu'nu isyana teşvik etmiş olmak cürmü ile hapse tıkkılan Kemal Tahir'in Türk İnkılabına dair en kuvvetli eseri yazması tarihte pek garip olacak" (aktaran Fedai, 2010: 77).

Tahir, Anadolu hapisanelerinde geçen yıllarında kendisini tamamıyla romana vakfetmiştir. Bunun onu nasıl zenginleştirdiğini Kemal Sülker'e yazdığı mektupta şöyle açıklar: "Bizim Anadolumuz, Türk Edebiyatına bir türlü enine, boyuna girememiştir. Onu biz hâlâ Erenköyü ile karıştırıyoruz. Sizler ve bizler için bu sürgünlük ve mahpusluk iyi bir fırsat oldu. Anadolu'yu köylüsü, kasabalısı ile yakından ve yanılmayacak kadar iyi tanıdık" (aktaran Fedai, 2010: 77).

Yukarıda, Celal Arif Demirel'in tanıklığında ifade edildiği gibi Kemal Tahir bu hesaplaşma ve tanıma süreçlerinde gazeteciliğin haber toplama ve yazma tekniklerinden faydalanır. Bunun yanında kendisiyle özdeşleşen, yansıtıcı bir karakter olarak Gazeteci Murat'ı yaratır. Ancak romanlardaki olayların tümü üçüncü tekil şahıs üzerinden anlatılır. Kemal Tahir ile Gazeteci Murat özdeşliği, karakterin otobiyografik niteliklerinden ve eşi Semiha (Kemal) Tahir'in ve tanıkların ifadelerinden yola çıkılarak varılan bir sonuçtur. Bazı romanlarda yaş (örneğin Kurt Kanunu), bazı romanlarda nitelikler (örneğin Karılar Koğuşu'nda Gazeteci Murat aynı zamanda resim yapmaktadır, ama Kemal Tahir'in bilinen böyle bir niteliği yoktur) uyumlu olmasa da bu çalışma için önemli olan yazarın kendisinin yansıtıcı karakteri olarak neden bir gazeteci karakterini seçtiğidir.

Gazetecilik ve kurgu ilişkisinin literatürde nasıl ele alındığına dair belki son küçük bir pencere kahramanlara dair açılabilir. Howard Good (1985: 357), ABD'de 1890-1930 yılları arasında yazılmış 75 roman ve öyküyü incelediği araştırmasında, 1900'lerin başında gazeteci karakterlerin bohem, sorumsuz bir ergen gibi tasvir edildiğini gözlemektedir. Sonunda bu kahramanlar 50'li yaşlarında uğultulu haber merkezlerinde anılarını anlatmak ve genç bir kurdun gelip işlerini ellerinden almasını beklemektense köşelerine çekilip roman yazmayı tercih ederler. Gazetecilikten edebiyata geçmiş yazarların eserlerinde gazeteciler ve çalıştıkları kurumlar alaycı bir şekilde tasvir edilir. Underwood (2013: 157-158) buna yol açanın gazetecilerin deneyimlerinin mi yoksa toplumun gözünde ticarileşmiş basın sektörünün nasıl algılandığının mı öne çıktığını sorgular ve cevabı profesyonel eleştirmenler tarafından değerlendirilecek elit bir faaliyet olarak sanatsal yazarlık ile piyasada değerlendirilecek ticari bir iş arasındaki farklılığa, yani kültürel bir ayrıma bağlar. Bu durum yine ABD merkezli bir stereotipleştirme ile açıklanabilir. İlginçtir ki Kemal Tahir'in Gazeteci Murat karakteri de özellikle İstanbul romanlarında, bu bohem stereotipe çok yaklaşır. Hatta Anadolu'yu tanıdığı cezaevi romanlarında da zaman zaman nükseder. Ancak Gazeteci Murat özelinde bunu tahlil etmeden önce Kemal Tahir'in edebi ve siyasal tarihteki önemine biraz daha yakından bakmaya ihtiyaç vardır.

2. Kemal Tahir'e ve Gazeteci Murat'a Dair

Kemal Tahir, 1910 yılında İstanbul'da doğmuştur. Anadolu'nun çeşitli kentlerini dolaşarak başladığı eğitim hayatı annesinin ölümü nedeniyle Galatasaray Lisesi'ni bitirmeden son bulur. Okulu bıraktıktan sonra Kapalıçarşı'da tezgahçılık (röportajda üstü yazar tarafından çizilmiştir), maden işletmesinde ambar muhasip yardımcılığı, avukat katipliği ve gazetecilik yapmıştır (Tahir, 1989: 48). 1940'ta (cezaevindeyken) romancı olmaya karar verdiğini, 1957'den itibaren bütün zamanını yalnız imzasıyla yayınladığı romanlara vermek fırsatını bulduğunu ifade etmiştir (Tahir, 1989: 56-57). Edebiyata şiirle başlayan Tahir'in ilk şiirleri 1931 yılında *İçtihat* dergisinde yayınlanmış; 1932 yılından itibaren *Vakit*, *Haber* ve *Son Posta* gazetelerinde düzeltmenlik, çevirmenlik ve röportaj yazarlığı yapmış ve *Geçit* dergisini çıkarmıştır. 1934-1936 arası Sedat Simavi'ye ait *Yedigün* ve *Karikatür* dergilerinde sayfa sekreterliği, *Karagöz* dergisinde başyazarlık yapmıştır (Özsoy, 2010: 46). Donanma Davası olarak bilinen davada İstanbul Donanma Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde yargılanarak tutuklandığı sırada *Tan* gazetesinin yazı işleri müdürüdür. 1950 Affıyla cezaevinden tahliye olduktan sonra 1951'de *İzmir Ticaret* gazetesinin İstanbul temsilciliğini yapmış; 1952-1954 yılları arasında Çağlayan Yayınevi'ne en ünlüsü *Mayk Hammer* olan çeşitli polisiye romanlar, mizah romanları çevirmiş, hatta *Mayk Hammer*'in

çok sevilmesinin ardından seri bittiği halde “*Mayk Hammer’in Yeni Maceraları*”nı yazmaya devam etmiştir (Özsoy, 2010: 44).

Kemal Tahir için gazetecilik geçimini sağladığı bir iştir. *Geçit* dergisinin yayınlanma serüveni aslında günlük bir gazete fikriyle başlamıştır. Ancak yapılan maliyet hesaplarının sonunda aylık dergide karar kılınır. *Geçit*’in yayına başlayacağını yakın dostlarına duyururken “milliyetperver hatta müfrit milliyetperver gazete çıkarmak hususunda yine geç kaldıklarını” söyler ancak dergi için heyecanlıdır ve “dava yolunda oyunbozanlık edeceklerin ağız ve fikir kokusunu daha fazla çekmeye mecbur kalmamak keyfiyeti”ni yaşamayı ummaktadır (aktaran Acehan, 2011: 235). Ancak dergi Tahir’in arzu ettiği başarıya ulaşamamış, yazar geçimini sağlamak için *Yedigün* dergisinde çalışmaya başlamıştır.

Tahir, romanlarında ya da sohbetlerinde gazeteleri, gazetecileri eleştirse de gazeteciliğinin romancılığına etkisinden herhangi bir yerde söz etmemiştir. Hatta Marquez’in aksine önceki işlerinin ya da deneyimlerinin bir romancıyı iyi yapmaya yetmeyeceğini savunmaktadır: “...Artık en basit okuyucu bile bilir ki gerçek yazarın yazar olmadan önce bazı zanaatlara girip çıkması önemli değil, yazar olarak bu zanaatlar hakkında neler bildiği önemlidir” (Berksoy, 2010: 25). 1970 yılında verdiği bir söyleşide

“Ben, otuz yıldan beri dünyaya, insanlara, olaylara hiç aralıksız romancı olarak bakmaktayım. O gün bugündür, ne okumuşsam, ne görmüşsem, ne işitmişsem, kimi tanımışsam -kısası- ne öğrenmişsem yalnızca romancı olarak, roman için öğrendim, roman için romanda kullanmak için biriktirdim. Başka yazılarla uğraştığım zamanlar oldu ama, ben başkaca roman zenaatının yasalarını araştırdım”

demiştir (Tahir, 1989: 57). Bir başka deyişle yazar gazetecilikle romancılık arasında bir bağ kurmamıştır. Bu mesafe tercihi yazarın gazetecilik yaptığı tek parti iktidarında gazetelerin üzerindeki baskılarla açıklanabilir. Gazetelerin sık sık kapatıldığı bu dönemde gazetecilik devlet güdümlü bir meslek olarak ayakta kalmaya çalışmaktadır (Çıkla, 2009: 48) ve en nihayetinde 1950’lerden sonra edebiyat gazetecilik alanından dışlanmaya yüz tutmuş, bu iki alan arasındaki mesafe artmıştır. Tahir’in, *Yol Ayrımı* romanında da bahsi geçen, bu baskı ortamının bir sonucu olarak kendini yalnızca romancı olarak tanımladığı, kullandığı bilimsel metotları romancılıkla ilişkilendirdiği, hatta romanla gazete makalesi arasında çok keskin ayrımlar yaptığı söylenebilir: “Burada gerçek romanı, röportajdan, meydan nutuklarından, gazete makalelerinden ayıran temel unsura gelmiş oluyoruz. Gerçek romanın temeli insandır...” (Tahir, 1989: 155). Bu ifade, Tahir’le, sevdiği yazarlar arasında saydığı (Tahir, 1989: 69) Faulkner’i, gerçeğe, gazetecilikten daha çok, kurguyla yaklaşılacağı fikrinde buluşturmuştur. Çünkü Tahir’in romancılığını en iyi tanımlayan ifade gerçekçiliktir. Batı’ya özgü değerlerin ve kuralların Türk toplumunu anlamaya ve anlatmaya uygun olmadığı ısrarlı tahlili Kemal Tahir’in sosyalizme bakışı kadar romana bakışını da belirlemiştir:

“Türkiye Batıya hiç benzemeyen bir toplumdur (Anadolu Türk insanının tarihi, Batı insanı tarihinin geçtiği aşamalara uğramamıştır.) Bu sebepten insanlarımızın olaylar karşısındaki davranışları, duygularını dışa vuruşları Batı insanınkine hiç benzemez. Bu açıdan bakılırsa, Türk romanının gerek iç, gerek biçim bakımından köklü özellikler göstermesi şarttır. Bu da bizi kopyacılıktan hızla kurtulmağa, batılı örnekleri Türk sanatına doğru aşmağa zorlar” (Tahir, 1989: 108).

Tahir’e göre gerçek sanatçı konusunu toplumun yaşayan sorunlarından almalı, görünenin altında yatan gerçekliğin peşine düşmelidir. Ertan Eğribel (2010: 347), sosyolojinin bu nedenle Kemal Tahir’in romanlarına ve düşüncelerine ilgi gösterdiği tespitini yapar. Toplumsal sorunların kökenlerini geçmişte araması nedeniyle (*Yol Ayrımı*, *Kurt Kanunu*, *Devlet Ana* gibi kitapları üzerinden) “alternatif tarih yorumcusu” olarak nitelendirilir (Andı 2010: 457). Bununla birlikte tam da bu akstan düşünürler ve edebiyat yazarları tarafından eleştirilmiştir. 1957 yılında yayınlanan Rahmet Yolları Kesti romanı, heyecan yaratan ilk romanlarının aksine, Yaşar Kemal’in İnce Memed mitosuna karşı görülmüş ve tepki çekmiştir. Çünkü Tahir, Kemal’in aksine eşkıyalığa karşı tez geliştirmiş, onu haydutlukla temsil etmiş sonunda da maskara etmiştir. Bu eleştirilerinin temelinde Tahir’in seçtiği karakterler ve onlara yaklaşımları bulunmaktadır. Özellikle köylü karakterlerin çıkar ilişkileri, çağdaşı yazarlarda Cumhuriyet’in kazanımlarıyla idealleştirilen karakterlerden çok uzaktır. 1959’da *Pazar Postası*’nın düzenlediği, Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Talip Apaydın, Orhan Kemal ve Kemal Tahir’in katıldığı “Baş Romancı Tartışıyor” başlıklı açık oturumda Orhan Kemal bu yönde eleştirilerini dile getirir

(aktaran Berksoy 2010: 30). Kemal Tahir “olumlu bir karakter” yazmadığı eleştirisine, gençliğine dair otobiyografik nitelik taşıyan, ölümünden sonra yayınlanan *Hür Şehrin İnsanları* (1976) romanında da cevap verir. En yakın arkadaşı Ertuğrul Hikmet münakaşa esnasında sinirlenir:

- “...Yanlış seviyorsun arkadaş...”
- “Nasıl seveyim?”
- “Bütün dünyanın namuslu insanlarını... Bütün dünyanın... Ve ancak namuslu insanlarını...”
- “Orospular hudut harici mi demek?”
- “Her çeşidi... ister, kasaba esnafı kılığında olsunlar, ister Fransız yüzbaşısını, oğlunun “Yaşa anne sıkı bastır!” teşviki önünde beğenenler olsun...” (Tahir, 1976: 111).

Kemal Tahir, insanları ya da roman karakterlerini “yanlış” sevmesinin yanı sıra softalığa sempati duyduğu ve de toprak reformuna karşı çıktığı için de eleştirilir. Bu eleştirilere yanıtları da sert olur (Fethi Naci’ye 1961’de *Dost* dergisinde öfkeli bir yazıyla karşılık verir, Bozdağ, 1980: 50-51). 1968’de aynı yıl önce Kuvayı Milliye’yi anlattığı *Yorgun Savaşçı* (1965) romanıyla Yunus Nadi ödülünü, hemen ardından Osmanlı’nın temellerini anlattığı *Devlet Ana* (1967) ile Türk Dil Kurumu ödülünü alması tartışmaları iyice hararetlendirir. Hemen ardından *Bozkırdaki Çekirdek* (1962) romanı hatırlanır, Köy Enstitüleri’ni eleştirdiği için suçlanır. 1969’da yayınlanan *Kurt Kanunu* nedeniyle Atatürk düşmanı olmakla itham edilir (Berksoy, 2010: 37). Kemal Tahir, topluma ve insanlara bakışı kadar, edebi yönüyle de hedeftedir. Bir tez üzerine roman yazdığı ve uzun diyaloglara romanlarını kurban ettiği söylenir (Moran’dan aktaran Arslanbenzer, 2021: 262). Özlem Fedai (2010: 381) bu pratiğin Tanzimat devri Türk edebiyatından beri var olduğunu belirtir. Ancak burada Kemal Tahir’in farkı, idealleştirdiği karakterlerin değişimidir. Yazarın, *Yol Ayrımı*, *Kurt Kanunu* (burada yan karakter olarak), *Hür Şehrin İnsanları* (1976), *Kelleci Mehmet* (1962), *Karular Koşuşu* (1974) ve *Namuscular* (1974) romanlarının ana karakteri Gazeteci Murat’ın değişimi, Tahir’in gerçekliğin değişebilir olduğu, “Bir kere idrak edilmiş gerçekler ölene kadar bizim değişmeyen malımız olamazlar. Her yeni duruma göre onları gerçekçilik idrakimizle yeniden incelemek, eleştirmek kontrol etmek zorundayız” (Tahir, 1989: 136) teziyle örtüşmektedir: “Roman kişileri, öteki gerçek insanlar gibi, içinde yaşadıkları değişen, çeşitli sosyal-ekonomik şartlara göre oluşlarının ana çizgisi üstünde çeşitli özellikler, çeşitli özel kişilikler gösterirler. Bu açıdan bakıldığında tek insan, hiçbir zaman tek bir insan değildir” (Tahir, 1989: 117).

Buradan yola çıkarak bu araştırmanın konusu olan Gazeteci Murat karakterine ve değişimine de kısaca değinmek gerekir. Mehmet Narlı’ya (2010: 95) göre Kemal Tahir romanlarında otobiyografik öğelere sıkça rastlanır. *Esir Şehrin İnsanları* (1956) ve devamı niteliğindeki *Esir Şehrin Mahpusu*’undaki (1961) Kâmil Bey Kemal Tahir’e çok benzer. İkisi de Bekirağa Bölüğünde bir süre tutuklu kaldıktan sonra İstanbul Tevkifhanesine (Sultanahmet Cezaevi) gönderilir. Suçları aynıdır. İkisi de gazetecidir. Tahir eşi Fatma İrfan’dan, romandaki Kâmil Bey eşi Nermin’den Fransızların düzenlediği bir baloya gittikleri için boşanırlar. Tahir’in Fatma İrfan’a yazdığı mektuplardaki ifadelerin bazıları romanda Kâmil Bey’in eşine yazdığı mektuplarda da vardır. Ancak genel kabul Kemal Tahir’in romanlarında, nüanslara rağmen, özdeşleşen, yansıtıcı karaktere bürünen Gazeteci Murat’tır. Ölümünden sonra yayınlanan *Namuscular* (1974) romanının girişinde eşi Semiha (Kemal) Tahir de (ölümünden sonra yayınlanan romanlarından bahsederken) şöyle demiştir:

Bu romanlarında Kemal Tahir, gazeteci Murat’ın kişiliğinde daha çok kendi yaşantısını dile getirmiştir. Sahife kenarlarına koyduğu notlardan anlaşıldığına göre, bütün mahpusların uyuduğu korkunç hapisane gecelerinde sabahlara kadar çalışarak bu sarı defterleri üst üste yığmış, korkunç hapisane yıllarını, oradan oraya sürülmelerini tadına doyum olmayan türkçesiyle anlatmıştır. (Tahir, 1974).

Bununla birlikte, Hakan Arslanbenzer (2021: 267) ise Kemal Tahir romanlarında gazeteciliğin önemli bir diyalojizm unsuru olduğunun altını çizerken, genellikle yazarın yansıtıcı karakterine odaklanıldığını, oysa hatırat literatürü ile romanlar karşılaştırılırsa daha zengin bir kaynağa ulaşılabileceğini ifade eder. Bu çalışma da Arslanbenzer’in eleştirdiği biçimiyle Gazeteci Murat karakterine odaklanmıştır. Çünkü karakterin gençlik yıllarını anlatan *Yol Ayrımı* (1971) ve *Hür Şehrin İnsanları* (1976) ile hapisane yıllarının anlatıldığı *Kelleci Mehmet* (1962), *Karular Koşuşu* (1974) ve *Namuscular* (1974) romanlarındaki benzerlikler ve farklılıkların Türkiye’de gazetecinin temsili ve çalışma biçimi hakkında

önemli veriler sunduğu iddiasındadır. *Hür Şehrin İnsanları* romanında Muharrir Kadri Ekrem Bey'in Gazeteci Murat'a, o henüz ateşli bir Kemalizm savunucusuyken nasıl değişeceğine dair kehaneti yol göstericidir:

Ertuğrul Hikmet'in anlattıklarına göre sen, bulunduğun yerde duramazsın' Mustafa Kemal'i daha çok sevmek için arayacaksın, aradıkça ondan, belki de farkına varmadan uzaklaşacaksın. Nihayet öyle bir yere geleceksin ki karşıdakiler, yanına gitmek istediklerin olacaklar ve onların arasında, bu seni şaşırtan hatta öfkeliendiren fikirlerimle ben, belki de elimde altı oklu inkılapçı partinin bayrağını tutarak, ben de bulunacağım! Dövüşeceğiz! Sonunda siz kazanacaksınız (Tahir, 1974: 617).

3. Amaç ve Yöntem

Gazetecilik ve kurmaca üzerine Türkiye'de bugüne dek hatırı sayılır bir literatür oluşmuştur. Bunlar bir dönemin gazeteciler üzerinden anlatımı, romanlarda gazetecilik algısı ve gazeteci karakterlere odaklanan çalışmalar olarak kabaca üçe ayrılabilir. Ender olmakla birlikte edebi gazeteciliği konu alan çalışmalar da vardır, ancak terimin Türkiye'de çok yerleşmiş olmaması nedeniyle, genellikle uluslararası edebiyatta, gazetecilikten gelme yazarların romanları konu edinmektedir. Bilge Yasemin Böğür ve Ömer Özer'in (2019) Orwell'in *Wigan İşkelesi Yolu* romanın çözümlemesi, Sitem Şanlı ve Ömer Özer'in (2020) *Şikago Mezbahaları, Komşunun Karısı ve Soğukkanlılıkla* romanlarını karşılaştıran araştırmaları buna örnek olarak verilebilir.

Selçuk Çıkla'nın (2009) Tanzimat'tan itibaren gazete-edebiyat ilişkisini konu alan çalışması, Tayfun Haykır'ın (2021) *Türk Romanında Basın Hayatı (1872-1940)* başlıklı kitabı; Zehra Yazbahar'ın (2017) *Türk Romanında Basın Hayatı (1940-2000)* adlı doktora tezi, Meltem Yanık'ın (2022) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Dünyanın Mihveri Kadın Mı, Para Mı?* romanında basın hayatını tartıştığı makalesi genel olarak kurmacada gazeteciliğin temsilini işleyen çalışmalar arasında sayılabilir. Bunun yanı sıra, Ülku Ayşe Oğuzhan Börekci'nin (2013) İttihat ve Terakki dönemini Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Hüküm Gecesi* romanı üzerinden; Nur Balcıoğlu'nun (2018) Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimini *Yol Ayrımı* üzerinden tartıştığı çalışmalar da dönem anlatısına örnek verilebilir. Mehmet Onur Hasdedeoğlu (2018) 19. yüzyıl romanlarında meslekleri derlediği çalışmasında kahramanı gazeteci olan eserlere yer vermiştir. Ayrıca, Ferhat Korkmaz'ın (2011) ve Veysel Öztürk'ün (2012) "Gazeteci Ahmet Mithat'tan Yazar Ahmet Mithat'a" çalışması gazetecilerin Türkiye'de edebiyatın gelişimi üzerine etkisini sorgularken, Erol Gökşen (2021) Suat Derviş'in gazetecilikten romancıya dönüşümünü *Fosforlu Cevriye*'nin izini sürerek okumaktadır. Davut Ekşi'nin (2006) üç gazeteci-yazarı Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Kemal Tahir ve Tarık Buğra'yı siyasi kültüre farklı bakışları üzerinden karşılaştırdığı doktora tezi alana önemli bir katkı sunmuştur. Öztürk ve Gökşen makaleleri haricinde, bu literatürde hâkim olan, dönemin siyasi atmosferinin gazetecilik üzerinden anlatılmasıdır. Gazetecilerin nasıl çalıştığı, nasıl yazdığı ve mesleki sorunlarındansa olaylara nasıl tepki verdikleri, siyasi duruşları ve iç hesaplaşmaları ön plandadır.

Bu araştırmanın amacı gazetecilik ve gerçekçi roman arasındaki ilişkiyi daha net ortaya koyacak biçimde Kemal Tahir'in Gazeteci Murat üzerinden gazeteciliğe bakışını ve bu kahramanın yer aldığı romanlarda Tahir'in gazeteciliğinin izini sürmektir. Keeble'ın (2007: 2) gazetecilik eğitiminin yaratıcı olanakları keşfetmesi ve yaratıcı ruhu teşvik etmesi inancından ilham alarak bu çabanın günümüzde siyasi, ekonomik ve teknik olarak sıkışan gazetecilik alanına bir katkı sunması umulmaktadır.

Ufuk Özcan (2010: 145) Kemal Tahir ve eserleri hakkında yazılan tezlerin edebiyat, sosyoloji, siyaset bilimi, gazetecilik, sinema ve tarih alanlarına yayıldığını tespit etmiştir. Yukarıda görüleceği üzere son 10 yılda edebiyat ve gazetecilik ilişkisine ilgi artmış olsa da, edebiyat ve düşün tarihinin bu çok tartışılan yazarını gazetecilik üzerinden inceleyen çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma, Kemal Tahir romanlarının günümüz gazeteciliğine ışık tutacak unsurlar barındırdığı iddiasındadır.

Araştırmada, Gazeteci Murat'ın esas kahraman olduğu ve yansıtıcı bir karakter olarak Kemal Tahir'in tezlerini savunduğu (yayımlandığı yıllar itibarıyla) *Yol Ayrımı* (1971), *Kelleci Mehmet* (1962), *Karılar Koşuşu* (1974) ve *Namuscular* (1974) romanları esas alınmış, yanı sıra otobiyografik yönü itibarıyla Murat'ın daha derin bir tahlilini sunan *Hür Şehrin İnsanları* (1976) ve Murat'ın genç bir gazeteci olarak yan karakter olarak görüldüğü *Kurt Kanunu* (1969) romanlarından da yararlanılmıştır. Nitel analiz

yöntemine yaslanan bu araştırmada öncelikle içerik analiziyle Gazeteci Murat karakterinin özellikleri ortaya konmuş, ardından Kemal Tahir'in gazeteci gerçekliği ile romancı gerçekliği kıyaslanmış, son olarak tekniği üslubu ve dili yeni gazeteciliğin ve gerçekçi romancılığın kullandığı tekniklerin benzerlikleri ve farklılıkları çerçevesinde tartışılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Gazeteci Murat Karakteri

Murat ismi Kemal Tahir romanlarında sıkça geçmektedir. Babasının hikâyesini anlattığı *Bir Mülkiyet Kalesi*'nde Marangoz Mahir Usta'nın 1910 civarı (tam tarih verilmez) doğan oğlunun ismi Murat'tır (Tahir, 2015: 104-105). Babası hemen sonra Balkan Harbi'ne katılır. İstanbul'un işgal altında olduğu yıllarda geçen *Esir Şehrin Mahpusu*'nda Kâmil Bey'i ziyarete gelen Fatma Hanım oğlu Kadir'in yanı sıra oğlunun arkadaşı Murat'ı da (o sıralarda 15 yaşında görünmektedir) getirmesini şöyle anlatır: "Komşunun oğlu... Kadir'in arkadaşı... Tutturdu, 'İlle beni de götür Fatma Teyze,' diyerek... Alıp geldim." Sesini alçalttı. "Kuvayı Milliyeci sayıyor kendisini bu Murat... Sizden sayıyor!" (Tahir, 2016: 165). Üçlemenin son kitabı *Yol Ayrımı* 1930'da geçer, bu izleğe göre 20-25 yaşında genç bir gazetecidir. Hakkı Tarık Us ve Asım Us'un sahibi olduğu *Vakit* gazetesinde röportaj yazarlığı yapmaktadır. Yine aynı yıllarda geçen *Hür Şehrin İnsanları*'nda Murat karakteri gazeteci değil Avukat Celil Bey ve Hayret Bey'in bürosunda kâtiptir. *Yol Ayrımı*'ndaki olayların bazıları *Hür Şehrin İnsanları*'nda da görülür. Gazeteci Murat ve Kâtip Murat'ın Serbest Cumhuriyet Fırkası'na bakışları aynıdır. Ancak Kâtip Murat çok ateşli bir Mustafa Kemal taraftarı olmak dışında ideolojik olarak henüz çok toydur. Tahir bu romanda ülkenin siyasi ve ekonomik durumunu Murat'ın gözünden anlatırken daha yoğun olarak karakterin iç çelişkilerine, kadınlarla ilişkilerine ve olgunlaşma evresine yoğunlaşır.

1926'da geçen *Kurt Kanunu* romanında, Murat, Emin Bey'in yeğeni, *Haber* gazetesinde çalışan Kuvayı Milliye yanlısı genç bir gazetecidir. İttihatçılıktan gelen dayısı Emin Bey'le fikir ayrılığı yaşamaktadır. Kemal Tahir, gazeteciliğe, gazetecilerin haber yapma biçimlerine en açık eleştirilerini bu roman vasıtasıyla dile getirir.

Kemal Tahir, 1940 yılında İstanbul'dan Çankırı Cezaevi'ne nakledilir. Burada aynı davadan mahkûm olan Nâzım Hikmet ve Hikmet Kıvılcımlı ile birlikte. Kelleci Mehmet'i burada, 30 yaşında, yazmaya başlar. 1942'de Malatya Cezaevi'ne sürülür. Aynı dönem Bursa Cezaevi'ne sürülen Nâzım Hikmet'e romandan bahseden mektuplar yazmıştır (Narlı, 1990: 96). *Karılar Koşuşu* ve *Namuscular* romanlarına ilişkin notları ise Malatya Cezaevinde almıştır. Bu üç romanda da ana karakter Gazeteci Murat, yazdıkları nedeniyle cezaevindedir. Çok kitap okuyan, mahkûmların derdiyle ilgilenen, onlara doğruları gösteren, kanunları bilen, mahkûmlar tarafından sevilen, kimseyi suçundan dolayı küçümsemeyen, olgun bir karakterdir (Narlı, 1990, s.104).

1920'li ve 30'lu yıllarda sıkı bir Kuvayı Milliyeci olan genç Gazeteci Murat, İttihat ve Terakki geleneğiyle hesaplaşır, tartışır. O geleneğin temsilcilerine yakındır, onlara çok saygı duyar, onlardan çok şey öğrenir ama aynı zamanda Kemalizme yürekten bağlıdır ancak bu onun yok yere hapse girmesine engel olmaz. Gazeteci Murat olgun döneminde devletle kendi davası üzerinden hesaplaşmaz. Hapishanede yeni rejimin erişemediği halkla tanışmış, devletin ve aydınların bu gerçeği görmemesini dert edinmiştir. Bunu anlatabilmenin en iyi ve etkili yolunun roman olduğuna karar verir.

Kurt Kanunu'ndaki Gazeteci Murat'ın özel yaşamı yalnızca dayısı Emin Bey ve teyzesi Perihan Hanım'ın evinde geçen olaylardan ibaret olsa da gerek santralde çalışan kadınlara yaptığı kur, gerekse evde ona takılan lakaptan "çapkın" olduğu anlaşılmaktadır (Tahir, 1969: 181). Ancak *Yol Ayrımı* ve *Hür Şehrin İnsanları*'ndaki Murat, yukarıda da ifade edildiği üzere Batı kaynaklı gazeteci stereotipine yakındır. Annesini çok erken kaybetmiş henüz anne sevgisine doyamamıştır. Babasının ve annesinin dostlarına, mahallesine çok bağlıdır. Onların derdini dert edinir. Örneğin *Yol Ayrımı*'nda parasız kalan çocukluk arkadaşı Kadir'in annesinin yatak takımını satmaya çalışır (Tahir, 2006: 303-331). Aynı hikâye *Hür Şehrin İnsanları*'nda da geçer, ancak bu sefer avukat kâtipliği için elbiseye ihtiyaç duyan Murat annesinin yatak takımını satmaya karar verir (Tahir, 1976: 157-173). *Yol Ayrımı*'ndaki Kadir'in yerini *Hür Şehrin İnsanları*'nda Murat almıştır ancak ölümünden sonra basılan bu romanda Murat, Kadir'den çok gazeteci Murat'a benzer. Arkadaşı Şahap annesi öldüğünde soluğu Murat'ın yanında alır, cenazeyi birlikte kaldırır, gömerler, kendi annesinin cenazesine bile gitmemiştir ancak bütün cenaze

süresince arkadaşının ve babasının yanında olur, hatta bu esnada okuyucuya bu Murat'ın *Esir Şehrin Mahpusu*'ndaki çocuk Murat olabileceğini hissettiren işgal yıllarına dair bir anısını anlatır. Ertuğrul Hikmet arkadaşlarının ona olan güvenini şöyle tarif eder: "Sende bir hal var. Sen sana koşanları nasılsa kendine borçlu bırakmıyorsun... Dur biliyorum. Bunun farkında bile değilsin. Yani borç mevzubahis olamaz. İşte bizi sana koşturan da bu galiba..." (Tahir, 1976: 102). Bu tespit onu, hapishanedeki mahkûmların suçlarını ayırt etmeden dertlerine koşan, onlar için istida (dilekçe) yazan İstanbullu Gazeteci Murat'la buluşturur.

Yol Ayrımı'ndaki genç Gazeteci Murat'ın ki bu durum *Hür Şehrin İnsanları*'nda çok daha detaylı işlenmiştir, bir başka özelliği yakışıklı, güçlü ve kadınlar tarafından kolayca baştan çıkartılan bir karakter olmasıdır. Kaba kuvvete başvurmaz, ama bir haksızlık durumunda yumruklarını kullanmaktan çekinmez, aile ve mahallesinden güçlü dostları, ağabeyleri vardır, onları kendi çıkarları için kullanmaz, ama icap ederse arkasının sağlam olduğunu hissettirir. Kadınların çelişkili tavırlarından, "kadınsı oyunlarından" haberdardır, ama bu "tuzaklara" düşmekten kendisini alıkoyamaz. O, kadınlarla ilişkisinde kendisini sürekli eleştiren, ama hata yapmadan duramayan bir anti-kahramandır. *Yol Ayrımı*'nda kendisine ilgi duyan Ayşe'ye işleri yüzünden karşılık veremez. Bu sırada Ayşe'ye âşık olan Kadir, Murat'ın güvenilmezliğini şöyle anlatır: "Göstermez ama, derbederdir çok... Bence gazetecilikten geliyor bu... Gazetecileri ben şoförlere benzetirim. Müşteriyi indiren şoför, o andan sonra nereye gideceğini artık kendisi de bilemez!" (Tahir, 2006: 412). Olgun Gazeteci Murat'ta da, hapishane koşullarında olmasına rağmen, aynı nüveler bulunur. *Karılar Koğuşu*'nda kadınların kendisine gösterdiği ilgiden gururlanmasıyla içinden şöyle hesaplaşır:

Derin derin içini çekti. Sanki dört sene evvelki delikanlının bu sesle zıddına basıyordu. Olup biten işlerin bugünkü Murat'la hiçbir ilişkisi yoktu. Yenilen hep eski Murat'tı... Hiçbir kadına, kendisini verecek kadar fırsat bırakmamış, gaddar avcı... Her canı istediğini bizzat alan haydut... Kanun tanımaz zampara... (Tahir, 2016: 273).

Haykır (2021: 70-83), 1872-1940 yılları arasında Türk romanında basın hayatını incelediği çalışmasında, romandaki gazetecilerin sigaraya, içkiye düşkün, evlilikle mesafeli insanlar olarak temsil edildiklerini ifade eder. Bu kahramanlar etrafındaki kadınlardan ilgi gördükleri kadar, bu ilgiyi karşılıksız bırakmamalarıyla da ortaklaşırlar. Kısacası, tıpkı ABD'deki gibi bu topraklarda da gazetecilere dair bir stereotipleştirme söz konusudur.

4.2. Gazeteci Gerçekliği Karşısında Romancı Gerçekliği

17'inci yüzyılda bugünkü büyük gazeteler, dergiler, broşürleri çıkarma imkânları varolsaydı, biz o çağı ne kadar açık-seçik, ne kadar kolay, ne kadar az yanılarak tanıyacaktık. Romanı, içte ve dışta çıkan büyük gazetelerin, büyük dergilerin bulunduğu küçülmüş bir dünyada düşünmek gerek... Roman bunların dışında kalanı yazmalı... Belki de bunların sentezini değilse bile antitezini... Bu açıdan röportaj-roman (dış görüntüyü yazmakla yetinen roman) türünün yalınkatlığı meydana çıkmaz mı? Dış yüzü bu kadar derinlemesine tesbit edilmiş bir dünyanın gerçekçi romanı neyi, nasıl anlatmalı? (Tahir, 1989: 36).

Kemal Tahir notlarında gazetecilikle romancılığın gerçekliğini birbirinden bu şekilde ayırır. Gazeteler, dergiler dış dünyanın görüntüsünü verirken gerçekçi romanın sözü onun içine dair olmalıdır. Bu ayrım İstanbul'da geçen *Yol Ayrımı* ve *Kurt Kanunu* romanlarında da belirgindir. Her iki romanda da olaylar Gazeteci Murat'ın çevresinde gelişir, adeta önüne düşer. Peşinden koşmasa da bunların haber olduğuna dair gazetecilik sezgisinin önemi birkaç yerde çizilir. *Yol Ayrımı*'nın ilk bölümünde *Vakit* gazetesinde gece nöbetçidir. Ajans haberlerini tararken patronu, aynı zamanda Çorum Mebusu, Asım Bey'den bir telgraf gelir: "Birinci sayfa basılmayacak stop... Mürettiphane tam kadro beklesin stop... Geliyorum" (Tahir, 2006: 9). Murat sudan haberlerle birinci sayfayı doldurmaktan kurtulduğu için sevinmiştir, patronun özel bir haberle geldiğini düşünmektedir. Baskı sayısını artırır. Patronu beklerken geçmiş sayıları tekrar tekrar gözden geçirir. Böylece okur gündemde Ağrı İsyanı olduğundan haberdar edilirken gazetecinin gündeme dair bir şey kaçırıp kaçırmadığına dair endişesi de görülür. Asım Bey Murat'ın baskıyı artırdığını öğrenince çok sevinir: "Çok yaşa! Tam gazeteci sezgisidir bu... Dört yüz dirhem gazeteci... Hay çok yaşa!" (Tahir, 2006: 27).

Kurt Kanunu'ndaki Murat da İzmir suikastı davasında aranan Abdülkerim ve Kara Kemal'le ilgili aynı türden bir haber endişesi taşımaktadır. Gece geç saatlerde aradığı karakoldaki Komiser Rıfat'tan bilgi almaya çalışırken "Yahu sen mi bana soracaksın, ben mi sana? Şakayı bırak, kovacaklar bizi resmen! Bu iş bizi bitirecek..." der (Tahir, 2016: 182). Hatta eski İttihatçılardan olan dayısı Emin Bey'e nereye saklanabilecekleri konusunda kendisine yardım etmediği için sitem eder. Genç gazetecinin derdi haber atlatmak ve daha çok para kazanmaktır. Romanın "İnsanlık Sorunu" başlıklı ikinci bölümünde Murat Emin Bey'i insanın sorumluluğu, tarafsızlık ve gerçeklik üzerine sorularıyla sıkıştırır. Emin Bey bu soruları elindeki kitapta okuduğu Gustave Le Bon'un "Çelişmeli gibi görünen iki gerçek, kimileyin bir gerçeğin birbirini tamamlayan parçalarından başka bir şey değildir" satırlarıyla ilişkilendirir. (Tahir, 2016: 190).

Gazeteci Murat, Kara Kemal'in Emin Bey'in evinin bahçesinde yakalanışına dair haberini anlatırken "Gazeteci sezgisi, bir... İkinciye gazeteci gözü..." sözleriyle kendisini över (Tahir, 2016: 265). Ancak Murat burada yalan söylemiştir. Polis baskınına sezmemiş ya da görmemiş, tam tersi polisler kendisine haber vermiştir. Emin Bey, Murat'ın yazdığı şekliyle Kara Kemal'in ölmeden önce çıkardığı kahkahaya benzer sesi, kendisinden şüphe ettiğine yorar ve bu onda derin bir sarsıntı yaratır. Hikâyenin gerçek olmadığını öğrendiğinde rahatlar, kardeşi Perihan Hanım bu yalanın hesabını sormak istediğinde şöyle karşılık verir: "Söyler. Önce, gazetecidir. Zenaati... Sonra, baskıyla yönetilen bir memleketin gazetecisi... Düşünmemiştir birine zarar vereceğini... Aslına bakarsan, yalan değil anlattıkları. Kendisi görmemiş sadece, duymuş... Olayı biraz abartıyor, biraz da süslüyor" (Tahir, 2016: 287). Kemal Tahir, Murat'ın bu yalanıyla, Emin Bey'in ağzından başka bir gerçekliğe yol alır, hapisane romanlarındaki gerçekliğe: Biz aydın geçinen kaltabanların çektiğimiz, hep halktan uzak düşmenin maskaralığı... Halkın sağlam yargı gücünden uzaklaşmasak, dertlerimizin en az yüzde ellisinden kurtuluruz" (Tahir, 2016: 290).

Abartarak yazdığı haberin dayısını üzmesi üzerine "Düşünmeliydim, asabınızın bozuk olacağını..." diyen Murat'a Emin Bey'in cevabı tatlı sert bir eleştiridir: "Düşünmek... Sen icat mı çıkaracaksın gazetecilikte?" (Tahir, 2016: 290).

1930'larda ekonomik ve siyasi baskılar altında istese de düşünmeye koşulları uygun olmayan Murat, düşünce suçlusu olarak on sene sonra Çankırı Cezaevi'ne gönderildiğinde başka bir gerçekle karşılaşmış ve onu en iyi anlatacak yolun roman olduğuna karar vermiştir. Kelleci Mehmet'i anlatmaya başladığında Çankırı'ya geleli henüz 15 gün olmuştur. Diğer mahkûmlar kendisini gazeteci olarak bilirler, bu konuda uyarılmışlardır:

Emem Efendi Ağam, milleti başına topladı da, öğütledi: "Aman haa," dedi, "Aşağı odaya bir herif gelecek. Beri benzer mahpuslardan bellemeyin! Kendisi gazeteci," dedi, "Her duyduğunu gazeteye yazar ki pire zıplasa yazar, hem de pireyi deve yapar da yazar," dedi. "Aman arkadaşlar göreyim sizi, ek yerimizi belli etmeyelim! Birbirimizin hep iyi yanını söyleyelim ki Çankırı'mızın adı İstanbul'un gazetesine iyi geçsin..." dedi. (Tahir, 2016: 7).

Gazeteci Murat çok kısa sürede hapisanedekilerin güvenini kazanır, dilekçelerini yazar, hepsinin hikâyesini öğrenir. Okuyucu bunun bir kısmını Murat'ın içinden geçirdiklerinden ama çoğunu diyaloglar vasıtasıyla öğrenir. Çocuk denecek yaşta cinayet hükümlüsü Kelleci Mehmet'in zekâsını fark eder, onu hem koruyup kollar hem de okuma yazma öğretir. Bu sırada Çankırı köylüsünün yaşam koşullarını, değerlerini keşfeder. Bunlar İstanbul'dan bakınca görülemeyecek kadar katmanlı gerçeklerdir. Suçsuz yere hapiste olduğunu iddia eden Kelleci'yle konuşmalarından yalan söylediğini sezer. Murat tıpkı genç Gazeteci Murat gibi kuşkucudur, gördüğü ya da duyduğu ile yetinmemektedir. Kelleci'yi ve diğer mahkûmları yargılamaz, anlamaya ve de olayların farklı taraflarını görmeye çalışır.

Malatya Cezaevi notlarından yayınlanan *Karılar Koşuşu* ve *Namuscular* romanlarındaki İstanbullu Gazeteci Murat Bey de benzer özellikler gösterir. Bu iki romanda kadınların toplumsal konumu, birbirleriyle, cezaevi yönetimiyle ve erkek mahkûmlarla ilişkileri daha ön plana çıkar. Gazeteci, karılar koşuşuna açılan pencerenin önünden kadın mahkûmların dertlerini dinler, dilekçelerini yazar, onlara akıl verir. Yazar, *Karılar Koşuşu*'ndaki karakterler vasıtasıyla toplumda fuhuşa sürüklenen kadınlarla ilgili önyargıları kırmaya çabalar. Genel adalet sorununun yanında kadınların yaşadığı ayrımcılığa odaklanır. *Karılar Koşuşu* ve *Namuscular* romanlarının ortak karakterlerinden, Tahir'le aynı dönem cezaevinde kalmış olan Mazmanoğlu Hacı Abdullah, *Hürriyet Gösteri* dergisine verdiği röportajda

anlatılanların büyük oranda gerçek olaylara dayandığını ifade etmiştir (Güngör'den aktaran Coşkun, 2006, s. 31).

Kemal Tahir, İstanbul romanlarındaki Genç Gazeteci Murat'ın yaşamını ve gazeteciliğini yalınkat olarak nitelendirdiği gazetecilik gerçekliğine ilişirir. Anadolu hapishanelerindeki Gazeteci Murat gerçekliğin katmanlarını keşfetmiştir. Bu karşılaştırmanın önemli unsurlarından biri basının üzerindeki baskılardır. *Yol Ayrımı*'nda Serbest Fırka konusunda tartıştığı Kadir bunu onun yüzüne vurur: "Gazeteci olarak seni hiç rahatsız etmiyor mu bu durum Murat? Yazmak isteyip yazamadığın hiçbir şey yok mu? Neden gidemedin Ağrı Dağı'na? Başvekil bile peki dediği halde? Çünkü Mareşal Fevzi Paşa önledi. Neye dayanarak? Baskı rejimine..." (Tahir 2006: 114). Romanda Murat ayrıca *Kurtuluş* dergisini birlikte çıkardığı arkadaşı Selim Nuri'nin Kemalist "derin güçler" tarafından aşağılanarak sorgulanmasıyla, ardından ölümüyle yüzleşir. Türkiye gibi Murat da bir yol ayrımındadır. Gazeteci olarak karşılaştığı ama yazamadığı (Bozdağ, 1980: 93) gerçekleri romanları yoluyla dile getirme imkânı bulmuştur.

4.3. Teknik, Üslup ve Dil

Gazetecilik kökenli yazarların incelendiği araştırmalarda, mesleğin romanlara etkisi ortaya konurken genellikle gazeteciliğin olmazsa olmazı, örneğin 5N ve 1K (kim, ne, nerede, ne zaman, niçin ve nasıl) tekniğinin işlerliği dikkate alınır (Aghaei ve Hayati 2018: 12). Tom Wolfe (aktaran Nuttal: 139) ise yeni gazetecilik ve gerçekçi romanı karşılaştırarak dört tekniğin ortaklaştığını iddia eder. Bunlar, sahne sahne inşa, gerçekçi diyaloglar, üçüncü şahıs bakış açısı ve günlük yaşama dair detaylardan oluşmaktadır. Sahne sahne inşadan kasıt, bir olayın adım adım ileriye taşınmasıdır. Kemal Tahir'in romanlarının tümünde böyle bir inşanın varlığını iddia etmek gerçekçi olmaz. Ancak örneğin *Kurt Kanunu* bir polisiye romana benzer. Abdülkerim ve Kara Kemal'in kaçıışı ile Emin Bey'in evindeki strese okuyucu da katılır. *Yol Ayrımı*'nda da bu kadar olmasa da takip eden bir akış vardır. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kuruluş süreci, buna verilen tepkiler, Selim Nuri'nin başına gelenler, Şükran'la ilişki her biri kendi içinde ileriye doğru akar.

Yol Ayrımı, "Madrabazlık", "Kuvayı Milliyeciler" ve "Yol Ayrımı" başlıklı üç bölümden oluşur. Her bölüm kendi içinde hikâyeyi bir yere taşır. *Kurt Kanunu* da üç bölümden oluşur "Kanlı Tuzak" adlı ilk bölümde İzmir Suikastının planlanış hikâyesini, "Sürek Avı" başlıklı ikinci bölümde suçlananların kaçış hikâyesini, "İnsanlık Sorunu" başlıklı son bölümde ise yakalanma, yargılanma ve iç hesaplaşma konu edilir. Murat romana üçüncü bölümde dâhil olur.

Hapishane romanları ise daha yavaş akar. *Kelleci Mehmet*'in ilk bölümünde Kelleci başta olmak üzere mahpus karakterleri, Murat'la diyalogları üzerinden tanırız. İkinci bölümde yalnızca Kelleci'nin hikâyesi vardır. Olaylar onun bakış açısından anlatılır. Son bölümde yeniden hapishaneye döneriz, Kelleci hapisten kaçmıştır. İstanbul romanlarından farklı olarak bu romanda yazar lineer akışı bölmüştür.

Karılar Koşusu'nda Hanım'ın idam edilmesine kadar geçen süreç, Tözey gibi, bazı karakterlerle dönüşen ilişkiler bize yine ileriye doğru bir akış sunar. *Karılar Koşusu* tamamlanmış ama yazarın ölümünden sonra yayınlanmış bir romandır, *Namuscular* ise tamamlanmamış, daha sonra notlarından yararlanılarak basılmıştır.

Kemal Tahir'in romanları karakter zenginliğinin yanı sıra bize tarihsel ve sosyal bir bağlam da sunar. *Yol Ayrımı* zaten *Esir Şehrin İnsanları* ve *Esir Şehrin Mahpusu*'nun devamı niteliğindedir. Ancak ayrı bir roman olarak değerlendirildiğinde de romanın önemli karakterlerinden Dadal Efendi'nin Çorum kökeninden, İttihatçıların hesaplaşmasına, bir anda kurulan Serbest Fırka'ya neden meyledildiğinin toplumsal kökenlerini karakterlerin geçmişlerinde arar. *Kurt Kanunu*'nda Emin Bey'in yanı sıra Kara Kemal'in ağzından da İttihat ve Terakki'nin geçmişiyle hesaplaşılır. Kelleci Mehmet'i, Murat'la ve diğer mahpuslarla ilişkisinin yanı sıra, hapishanede ziyarete gelen babasının savaş yıllarını anlattığı uzun diyaloglardan da öğreniriz. *Karılar Koşusu*'nda karakterlerin birbirileri hakkında anlattıkları, örtüşen ve çelişen hikâyelerle derinleşir. Murat karakterinin değişimini ise duvardaki resmine bakarak Nâzım Hikmet'e anlattıkları, sordukları üzerinden gözleriz (Tahir, 2016: 107).

Yazarı şahsiyeti, eserleri ve fikirleri üzerine bir doktora tezi yazan Sezai Coşkun'a (2006: 30) göre Kemal Tahir hapishaneyi bir laboratuvar olarak kullanmış ve bunu şöyle ifade etmiştir "Mahpusanelerin mevzu toplamakta büyük kolaylıkları var. Buraya serbest olarak gelseydim de şehirde bir sene

otursaydım, ancak bu kadar zenginleşebilirdim.” Yazar, 1950 yılının temmuz ayında dört bin sayfaya yakın notla hapisten çıkar (Berksoy’dan aktaran Coşkun, 2006: 39).

Kemal Tahir romanlarını üslup olarak ayıran en önemli özelliklerden biri diyaloglara yaslanmasıdır. Karakter zenginliği bu tekniği beslemekte, diyalogların anlam kazanmasını sağlamaktadır. Arslanbenzer (2021: 266), yazarın dil ve üslubuna dair eleştirilerin Batılı romanlarla karşılaştırılması nedeniyle anlamsızlaştığını savunurken Mikhail Bakhtin’in (kısaca anlamın diyalogla, etkileşimle ortaya çıktığına dayanan) diyalojizm kavramına başvurur. Karakterlerinin çok sesliliğine ek olarak Tahir’in gazeteciliği, “unvansız sosyologluğu, sistem dışı politikacılığı” gibi özellikleri nedeniyle romanları diyalojik bir görünüm sunmaktadır. Karakterler genelde kısa cümleler kurarlar, ancak aralarında anlamı ve yazarın vermek istediği mesajı inşa eden kaynaşma noktaları mevcuttur. Arslanbenzer’e (2021: 267) göre gazeteler de bu diyalojizmin bir unsurudur. Gazeteci Murat’ın seçtiği, okuduğu gazetelerden kısa aktarımları onun bakışını ortaya koyar. Hapishane romanlarında İkinci Dünya Savaşı’nın işlenişine buna örnek olarak verilebilir. Gazeteci Murat hapishanede *Cumhuriyet* gazetesi okur ve Sovyetler yanlısıdır. Oysa öne çıkan bazı karakterler ne olup bittiğini Murat’tan öğrenmelerine rağmen Almanları desteklemektedir. Örneğin *Kelleci Mehmet*’teki Cinci Nezir, Hitler’in Müslüman olduğuna, Almanlar savaşı kazanırsa af çıkacağına inanmaktadır: “Aklın ermiyorsa, Alaman’ın kazanmasına dua edeceksin Şeker Ağa... Alaman bu savaşı kazandığı gün dışarıdayız!” (Tahir, 2016: 27). Murat’ın gazete okurken başına toplanan karakterlerin Murat’la ve kendi aralarındaki diyalogları ideolojinin beslediği kaynaklara ışık tutması kadar, İstanbul gazetelerinin Anadolu’da, Çankırı’nın hapishanesinde nasıl okunduğunu, halkın savaşa nasıl baktığını göstermesi açısından öğreticidir.

Kemal Tahir tüm romanlarını üçüncü tekil şahıs diliyle yazmıştır. Yazarın yansıtıcı karakteri Gazeteci Murat, İstanbul romanlarında da hapishane romanlarında da diğer karakterlerle mesafeli bir tutum sergilemektedir. Genç Murat, *Kurt Kanunu*’nda olduğu gibi bazen olayları görmediği ayrıntılarla bezese de ideolojik olarak hep mesafeli, sezgilerine güvenen ancak sorgulayan bir karakterdir. *Yol Ayrımı*’nda Serbest Fırka’ya karşı olduğu ve Halk Partisi’ni desteklediği halde, efkârı şöyle anlatılır:

8 Ağustos gecesi masanın üstüne bir telgrafla apansız düşen bu Serbest Parti olayının tedirginliğini o gün bugün –iki ay geçtiği halde– atamamıştı içinden... Başından beri gazetesiyse beraber Halk Partisi’ni tutuyor, böylece memleket için en faydalı işi yaptığını şeksiz şüphesiz inanıyordu. Öyleyken yazı yazmak nedense çok yorucu olmakta, sanki inanmadığı şeyleri savunuyormuş gibi, kalemi her kelimeye inatla takılmaktaydı (Tahir, 2006: 152).

Yazarın romanlarının en güçlü olduğu yönlerden biri kuşkusuz ortamı ve karakterleri tasvir eden detaylardır. Giyim kuşamlarından, evinin duvarlarında asılı objelere ve de fiziksel özelliklerine kadar verilen tüm detaylar karakterin okuyucunun gözünde canlanmasına olanak sağlar. Bu yönü onu sinemaya da yaklaştırır. Seçil Toprak’a göre (2010: 131) Kemal Tahir’in romanları sinemaya “aktarmaya” çok uygundur. Romanlarından aktarılan filmler izlendiğinde diyalogların aynen korunduğu, yaratılan karakterlerin kitapta anlatıldığı gibi hareket ettikleri gözlemlenebilir. Ancak sinemada da şans yaver gitmez. Halit Refiğ tarafından çekilen Yorgun Savaşçı, 1983’te darbeciler tarafından yakılır (Ayas, 2010: 136). Gazetecilik açısından bakıldığında, bu ince, titiz detayların romancının gözlem yeteneğinden kaynaklandığı şüphe götürmez. Nâzım Hikmet, Bursa Cezaevi’nden 29 Temmuz 1942’de yazdığı mektupta Tahir’den romanını şimdi yayınlamamasını ister, çünkü yayınlayanlar Kelleci’yi anlamayacak “muhakkak en harikali yerlerini” çıkaracaklardır:

Kelleci bir harikadır. Çünkü reeldir, çünkü bu realite en doğru bir görüşle, felsefeyle, sanat tekniği ile verilmiştir... Kelleci senin malın değildir. Sahici Kelleci ne kadar senin değilse, sahici Kelleci’den sahici olan -çünkü tahlil ve izah edilen- Kelleci de senin değildir... (Hikmet, 2019: 163).

Nâzım Hikmet’in sahiciden sahici bulduğu, Tahir’in tahlil ve izahatından geçen Kelleci Mehmet’in ve Tahir’in diğer romanlarının gazetecilik gözünden yeniden değerlendirilmesi, yine Keeble’a referansla yaratıcı olanaklarının keşfedilmesi açısından önemli katkılar sunacağı açıktır.

Sonuç

Bu araştırma Kemal Tahir romanlarını gazetecilik gözüyle tartışmayı amaçlamıştır. Tahir bugüne dek, ideolojik tutumu, romana bakışı kadar sosyolojiye katkı sağlayan tahlilleri, alternatif tarih okuyucusu

olarak nitelendirilmesine neden olan yorumlarıyla akademinin ilgi alanına girmiş, ancak gazetecilik çerçevesinden bir analize tabi tutulmamıştır. Bu durum yazarın kendisini, mesleklerinden biri olduğu halde, gazetecilik değil roman yazarlığı üzerinden tarif etmesinin yanı sıra gazetecilik yaptığı dönemin koşulları ile de alakalıdır. Türkiye tarihinde gazetecilikten romancılığa geçen çok sayıda yazar olmasına rağmen gazetecilik ve kurgu arasında doğrudan bir bağ kurulmaması ya da gazetecilik eğitiminden kurgunun dışlanması bir nedeni de gazeteciliğin anglo-sakson geleneğin hegemonyasında kendisini belirli kurallara bağlaması, olgu-kurgu ayırımında kendisini ilkinin üzerine inşa etmesidir. Gazeteciliğin dayandığı objektifliği temel alan liberal idealin hiçbir zaman var olmadığı günümüzün tartışma konuları arasındadır (Schudson, 2001). Gazeteciliğin bu değerlerinin sorgulandığı, yavaş gazetecilik gibi alternatif yöntemlerin arandığı (Fuchs, 2021: 14) günümüz koşullarında gazeteciliği besleyen yaratıcı olanakları yaratmanın bir yolu da post-modern çağın bir sonucu olarak kaybolduğu iddia edilen hakikatin peşine düşmektir.

Kemal Tahir idealist bir Kuvayı Milliyeci olarak çıktığı yolda gerçeğe dair sorumluluğunu gazeteci olarak yerine getirememiş, dahası yürekten inandığı rejim onu bir düşünce suçlusu olarak 12 yıl cezaevinde tutmuştur. Yaşadığı zor koşullara rağmen bu durum onu düşünsel olarak zenginleştirmiş, hakikat arayışında onu gazetecilikten gelen gözlemcilik, sorgulama teknikleri sayesinde Türkiye düşünce ve edebi hayatında yeni ve ufuk açıcı bir yere taşımıştır.

Yazarın bu araştırmada ele alınan romanlarında gerçeğe yaklaşımdaki farklılık, örneğin *Yol Ayrımı*'nda geçen "Biraz kuşkulansak çok şeyler düzelecek..." (Tahir, 2006: 294) tespiti, olayları ve insanları anlamaya anlatmaya çalışırken tarihsel, sosyal ve ekonomik nedenleri de bir arada ve bir bağlam içinde düşünmenin önemine dair vurgusu, seçtiği konular ve karakterler itibarıyla güçlüden değil mazlumdan yana olmanın sorumluluğu, son tahlilde yaşadığı toplumu tanımak ve onun gerçeklerine yabancı olmamak gerekliliği birlikte düşünüldüğünde bunun günümüz gazeteciliğinin ihtiyaçlarıyla birebir örtüştüğü söylenebilir.

Kuşkusuz ki Kemal Tahir yukarıda sayılan değerlerin tek savunucusu değildir. Aynı yöntemle bu topraklara ve insanlarına gerçekçi bir yaklaşımla bakan pek çok yazar vardır. Bu araştırmanın sınırlarını aşmakla birlikte bunların karşılaştırmalı okumasının getireceği çok önemli olanaklar da mevcuttur.

Bu araştırma gazetecilik ve edebiyat ilişkisinin, tarihe sıkışmış bir dönem anlatısı ile sınırlı kalmaması gerektiğini savunur. Bu iki alanın görünürde var olan, ama literatür bölümünde tartışıldığı gibi, esasen sınırları belirsiz halinin yeniden düşünülmesinin sağlayacağı olanaklara inanmaktadır. Kemal Tahir gibi çok tartışılan bir düşünür ve romancının eserlerinden yola çıkan bu analizin bu olanakları tartışmaya açması umulmaktadır.

Kaynakça

- Acehan, A. (2011). Geçit mecmuası ve Kemal Tahir. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3(1), 227-247.
- Aghaei, M. B., & Hayati, S. (2014). Application of journalistic style of narration in Marquez's novels. *Studies in Literature and Language*, 9(2), 12-15.
- Andı, F. M. (2010). Alternatif tarih yorumcusu olarak Kemal Tahir: Yol ayrımı örneği. E. Eğribel ve M.F Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 Yaşında* (ss. 455-460) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Arslanbenzer, H. (2021). Kemal Tahir romanında çokseslilik. A. Öz (Ed.) *Kemal Tahir kitabı: Bir aydın üç dönem* (ss.261-268) içinde. Zeytinburnu Belediyesi.
- Ayas, O. G. (2010). Yorgun savaşçı filminin yakılması üzerine. E. Eğribel ve M.F Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 yaşında* (ss.136-144) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Balcıoğlu, N. (2018). Kemal Tahir'in yol ayrımı romanında Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimi ve gazetecilik. *Sosyologca*, 8(15-16), 194-199
- Berksoy, N. Ç. (2010). Kemal Tahir için biyografi çalışması. E. Eğribel ve M.F Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 yaşında* (ss. 24-41) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Bozdağ, İ. (1980). *Kemal Tahir'in sohbetleri*. Bilgi Yayınevi.
- Böğür, B. Y., & Özer, Ö. (2019). George Orwell'in edebi gazetecilik anlayışı: 'Wigan İskelesi Yolu' yapıtının çözümlemesi. *Etkileşim*, (4), 12-33.

- Börekci, Ü. (2013). İttihat ve Terrakki Dönemi'nde gazeteci kimliğinin hüküm gecesi romanında görünümü, *Selçuk İletişim*, 8(1), 212-232.
- Coşkun, S. (2006). Kemal Tahir: Şahsiyeti, eserleri, fikirleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Çıkla, S. (2009). Tanzimat'tan günümüze gazete-edebiyat ilişkisi. *Türkbilgi/Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 10(18), 34-63.
- Ekşi, D. (2006). Cumhuriyet dönemi siyasi kültüründe üç çizgi üç yazar (Y.Kadri Karaosmanoğlu, Kemal Tahir, Tarık Buğra). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Eğribel, E. (2010). Kemal Tahir'de roman ve toplum gerçeği açısından yöntem. E. Eğribel ve M.F. Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 yaşında* (ss. 347-352) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Fedai, Ö. (2010). Mektuplar da hayata dâhil. E. Eğribel ve M.F. Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 yaşında* (ss. 76-81) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Gardner, N. L. (1995). Gabriel Garcia Marquez: The novel journalist. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). The University of Montana. <https://scholarworks.umt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3444&context=etd>
- Good, H. (1985). The journalist in fiction, 1890–1930. *Journalism Quarterly*, 62(2), 352-357.
- Gökşen, E. (2021). Gazeteci Suat Derviş'ten romancı Suat Derviş'e: Fosforlu Cevriye'yi röportajlar üzerinden okumak. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 13(25), 231-252
- Hasdedeoğlu, M.O (2018). XIX Yüzyıl roman kahramanlarının meslekleri hakkında bir değerlendirme, *Kesit Akademi Dergisi*, (13), 80-102.
- Haykır, T. (2021). *Türk romanında basın hayatı (1882-1940)*. Gazeteciler Cemiyeti
- Kayalı, Kurtuluş (2021). Kemal Tahir'in düşünsel farklılığı konusunda birkaç tespit. A. Öz (Ed.) *Kemal Tahir Kitabı: Bir aydın üç dönem* (ss. 23-34) içinde. Zeytinburnu Belediyesi.
- Korkmaz, F. (2011). Bir gazetecinin romanı esrâr-ı cinâyât. *Electronic Turkish Studies*, 6(3), 1049-1063.
- Keeble, R. (2007). Introduction: On journalism, creativity and the imagination. In R. Keeble & S. Wheeler (Eds.), *The journalistic imagination* (pp. 11-24). Routledge.
- Tulloch, J., & Keeble, R. L. (2012). Mind the gaps; On the fuzzy boundaries between the literary and the journalistic. *Global literary journalism: Exploring the journalistic imagination*, 1-10.
- McCord, P. F. (1985). Reading nonfiction in composition courses: From theory to practice. *College English*, 47(7), 747-762.
- Narlı, Mehmet (2010). Biyografi ve roman: Kemal Tahir'in hapisane romanları, hapisane insanları ve argosu. E. Eğribel ve M.F. Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 yaşında* (ss. 92-116) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Nuttall, N. (2007). Cold-blooded journalism: Truman Capote and the non-fiction novel. *The Journalistic Imagination* (pp. 140-154). Routledge.
- Özcan, U. (2010). Kemal Tahir ve eserleri hakkında yapılan tezler bibliyografyasına katkı. E. Eğribel ve M.F. Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 yaşında* (ss.145-155) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Öztürk, V. (2012). Gerçekten kurmacaya: Gazeteci Ahmet Mithat'tan yazar Ahmet Mithat'a. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 47(47),171-182.
- Özsoy, İskender (2010) “Devlet”ine küsmeyen aydın: Kemal Tahir. E. Eğribel ve M.F. Andı (Eds.) *Kemal Tahir 100 yaşında* (ss 42-50) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Schudson, M. (1989). The sociology of news production. *Media, Culture & Society*, 11(3), 263–282.
- Schudson, M. (2001). The objectivity norm in American journalism*. *Journalism*, 2(2), 149–170.
- Şanlı, S., & Özer, Ö. Edebi gazetecilik: Upton Sinclair'in “Şikago Mezbahaları”, Gay Talese'nin “Komşunun Karısı” ve Truman Capote'un “Soğukkanlılıkla” yapıtlarının karşılaştırmalı çözümlemesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 76-100.
- Tahir, K. (1974). *Namuscular*. Bilgi Yayınları.
- Tahir, K. (2016). *Kurt kanunu*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2006). *Yol ayrımı*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2016). *Esir şehrin mahpusu*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2015). *Bir mülkiyet kalesi*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2015). *Esir şehrin insanları*. İthaki Yayınları.

- Tahir K. (2016). *Kelleci Mehmet*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (2016). *Karılar koğuşu*. İthaki Yayınları.
- Tahir, K. (1989). *Notlar 1 /Sanat edebiyat*. Bağlam Yayınları.
- Toprak, Seçil (2010). Kemal Tahir ve sinema. E. Eğribel & M.F Andı (Eds.) Kemal Tahir 100 yaşında (ss. 127-135) içinde. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Underwood, D. (2013). *The undeclared war between journalism and fiction: journalists as genre benders in literary history*. Springer.
- Wiegand, W. (1967). "The non-fiction novel." *New Mexico Quarterly*, 37(3), 243-257.
- Yazbahar, Z. (2017). Türk romanında basın hayatı (1940-2000). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yanık, M. (2022). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın dünyanın mihveri kadın mı, para mı? Romanında basın hayatı. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, 5(1), 57-68.

Bu çalışma **intihal tespit programlarıyla** taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by plagiarism detect softwares and no plagiarism detected.

Bu çalışmada “**Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi**” kapsamında uyulması gereken kurallara uyulmuştur.

In this study the rules stated in the “**Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive**” were followed.

Makale tek bir yazar tarafından yazılmıştır.

The article was written by a single author.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum ya da kişi ile **çıkar çatışması** bulunmamaktadır.

There is no **conflict of interest** with any institution or person within the scope of the study.